

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ 20^ο ΑΙΩΝΑ

Ενότητα 4: Υπερρεαλισμός

Άννα-Μαρίνα Κατσιγιάννη

Τμήμα Φιλολογίας

Σκοποί Ενότητας

Βασικός σκοπός της τέταρτης διδακτικής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι φοιτητές με τις θεωρητικές θέσεις και τις πρακτικές του υπερρεαλιστικού κινήματος.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Ο γαλλικός υπερρεαλισμός.
2. Ο ορισμός του υπερρεαλιστικού κινήματος από τον André Breton.
3. Θεωρητικές θέσεις και πρακτικές του υπερρεαλιστικού κινήματος.

Περιγραφή μαθήματος

Στην τέταρτη διδακτική ενότητα εξετάζεται το κίνημα του υπερρεαλισμού. Στη διάρκεια του μαθήματος θα παρουσιαστούν οι θεωρητικές θέσεις και οι πρακτικές του γαλλικού υπερρεαλισμού.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- Ο υπερρεαλισμός είναι το σημαντικότερο και διαρκέστερο πρωτοποριακό καλλιτεχνικό κίνημα του 20^{ού} αι.
- **Γάλλοι υπερρεαλιστές:** André Breton, Philippe Soupault, Louis Aragon, Paul Éluard, κ.ά.
- Η λέξη «σουρρεαλισμός» εμφανίστηκε για πρώτη φορά στο έργο του Apollinaire *Οι μαστοί του Τειρεσία* (*Les Mamelles de Tirésias*) που γράφτηκε το 1903 και παίχτηκε το 1907.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- Το 1919 ο Breton και ο Saurault εξέδωσαν το πρώτο μέρος των *Μαγνητικών πεδίων* (*Les Champs magnétiques*), έργο το οποίο ολοκλήρωσαν αργότερα. Αναδρομικά αυτό μπορεί να θεωρηθεί **το πρώτο υπερρεαλιστικό κείμενο**. Πρόκειται για τα μαγνητικά πεδία που δημιουργούν μεταξύ τους οι λέξεις που δεν έχουν νοηματική συνοχή.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

André Breton

Πηγή:
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andr%C3%A9_Breton.JPG

Πηγή:
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:AndreBreton.jpg>

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- **André Breton** (1896 – 1966): Γάλλος ποιητής, ο συνεπέστερος θεωρητικός του υπερρεαλισμού. Επηρεάστηκε από τον φροϋδισμό και τον μαρξισμό, τον οποίο αργότερα αρνήθηκε. Την περίοδο 1919-1921 συμμετείχε στις αρχικές εκδηλώσεις του κινήματος του ντανταϊσμού, στο Παρίσι. Τελικά, διαφώνησε με τον Τριστάν Τζαρά (πρωτεργάτη του κινήματος), κατά την αποτυχημένη απόπειρα του *Συνεδρίου για τον καθορισμό των κατευθύνσεων και την άμυνα του σύγχρονου πνεύματος*. Το 1924 έγραψε το *Μανιφέστο του υπερρεαλισμού*, το οποίο αποτελεί σταθμό στην ιστορία της μοντέρνας λογοτεχνίας. Σε συνεργασία με τον L. Aragon και τον Ph. Soupault εξέδωσαν το περιοδικό *Littérature*. Άλλα έργα του είναι: *Les Champs magnétiques* (Μαγνητικά πεδία, 1920), *Claire de terre* (Γαιόφως, 1923), *Nadja* (Νάντια, 1928), *L'union libre* (Η ελεύθερη ένωση, 1931), *Les vases communicants* (Τα συγκοινωνούντα δοχεία, 1932), *L'air de l'eau* (Ο αέρας του νερού, 1934), *L'amour fou* (Ο τρελός έρωας, 1937), *Poèmes* (Ποιήματα, 1948), κ.ά. Ποιήματά του μετέφρασε ο Ανδρέας Εμπειρικός, ο οποίος τον θαύμαζε πολύ.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

Philippe Soupault

Πηγή:
<http://www.wikipoemes.com/poemes/philippe-soupault/>

Louis Aragon

Πηγή:
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:1981_Louis_ARAGON_presente_%22La_messe_dElsa%22_Lyon_\(4486646469\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:1981_Louis_ARAGON_presente_%22La_messe_dElsa%22_Lyon_(4486646469).jpg)

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- **Philippe Soupault** (1897 – 1990): Γάλλος ποιητής και δοκιμιογράφος, οπαδός του υπερρεαλιστικού κινήματος. Σε συνεργασία με τον Aragon και τον Breton εξέδωσαν το περιοδικό *Littérature*. Σε συνεργασία με τον Breton έγραψε τα *Μαγνητικά πεδία*, έργο το οποίο, όπως ήδη αναφέρθηκε, αποτελεί το πρώτο υπερρεαλιστικό κείμενο. Άλλα έργα του είναι *Le Nègre* (*Ο Νέγρος*, 1927), *Le Temps des assassins* (*Η ηλικία των δολοφόνων*, 1945).

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- **Louis Aragon** (1897 – 1982): Γάλλος ποιητής, μυθιστοριογράφος και δημοσιογράφος. Υπήρξε για πολλά χρόνια μέλος του Γαλλικού Κουμμουνιστικού Κόμματος. Πήρε μέρος στο κίνημα του ντανταϊσμού, ενώ αργότερα έγινε μαζί με τον André Breton πρωτεργάτης του υπερρεαλισμού. Διετέλεσε εκδότης και τακτικός συνεργάτης των υπερρεαλιστικών περιοδικών *Littérature* και *La Revolution Surréaliste*. Έργα του: *Les Aventures de Télémaque* (*Οι Περιπέτειες του Τηλεμάχου*, 1922), *Le Paysan de Paris* (*Ο Παριζιάνος χωρικός*, 1926), *Les cloches de Bâle* (*Οι καμπάνες της Βασιλείας*, 1934), κ.ά.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

Paul Éluard

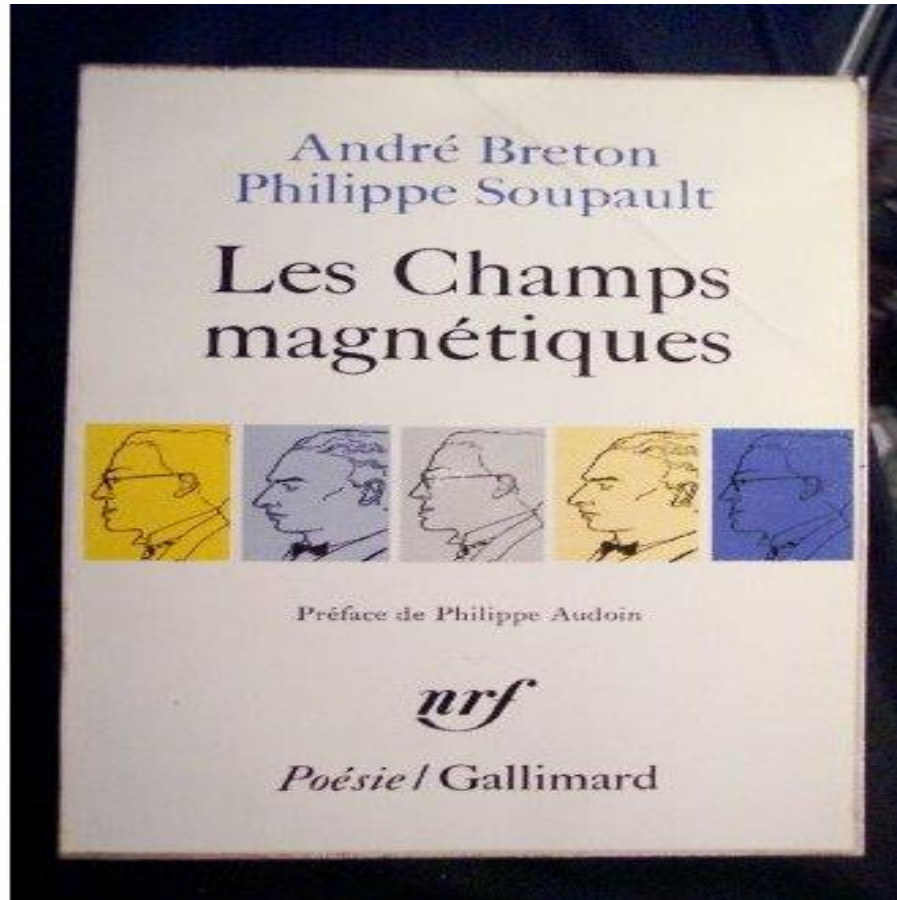

Πηγή: [https://en.wikipedia.org/wiki/File:Paul %C3%89luard circa 1930.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/File:Paul_%C3%89luard_circa_1930.jpg)

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- **Paul Éluard** (1895 – 1952): Γάλλος ποιητής που δραστηριοποιήθηκε στα ρεύματα του ντανταϊσμού και του υπερρεαλισμού. Έργα του: *Capitale de la douleur* (Πρωτεύουσα του πόνου, 1935), *L' amour la poésie* (Αγάπη ποίηση, 1929), *La vie immédiate* (Άμεση ζωή, 1932), κ.ά.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Les_Champs_Magn%C3%A9tiques_Cover.jpg

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- Οι υπερρεαλιστές, παρόλα αυτά, ανιχνεύουν τους προγόνους τους στο **γοτθικό μυθιστόρημα**, στον **Μαρκήσιο de Sade**, στους ρομαντικούς και στους συμβολιστές.
- Το πρώτο **μανιφέστο** του υπερρεαλισμού εκδόθηκε το 1924. Στο κείμενο αυτό καταγράφονταν **οι τεχνικές της υπερρεαλιστικής γραφής**: αυτόματη γραφή, η εξερεύνηση του υπερπραγματικού μέσω των ονείρων, η αξιοποίηση της επιστήμης της ψυχολογίας και η διχοτόμηση του συνειδητού μέρους από το ασύνειδο.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- Την αυτόματη γραφή που είναι λόγος κατά την εγρήγορση, απαλλαγμένος από τα δεσμά της έλλογης τάξης των σκέψεων, ακολούθησαν οι αφηγήσεις ονείρων και οι λόγοι κατά την ύπνωση, με κύριο στόχο να διερευνηθεί το υποσυνείδητο. Αυτό αποτέλεσε κατά τον Breton την «εποχή της μύησης» ή την «ηρωική εποχή», κατά την οποία θα αποδεικνυόταν ότι η σκέψη υπερισχύει της ύλης και θα αποδεσμευτεί από τον έλεγχο του συνειδητού, της λογικής και του ορθολογισμού.
- Η αυτόματη γραφή και το όνειρο συνδέονται με τις έννοιες του **θαυμαστού** (le merveilleux) και του **αντικειμενικά τυχαίου** (le hasard objectif).

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- Ως θεματικούς άξονες ο υπερρεαλισμός επιλέγει την **εξύμνηση του έρωτα** ως την πιο τυχαία και ασύνειδη έκφραση της ψυχής.
- Σε αντίθεση με τον Φουτουρισμό δίνει ιδιαίτερο βάρος στη φαντασία μέσω της οποίας πιστεύει ότι θα αλλάξει τόσο η ζωή, όσο και η λογοτεχνία.
- Επηρεάζεται από τη **φροϋδική θεωρία και τη θεωρία της ενόρασης του Bergson**.
- Ο υπερρεαλιστής συγγραφέας επιδιώκει τον απόλυτο **αιφνιδιασμό** του δέκτη και την πρόκληση της **λίμπιντο**. Κατ' αυτό τον τρόπο οι υπερρεαλιστές στοχεύουν στην πλήρη ανατροπή του κόσμου και αντιδρούν στον κομπορμισμό της αστικής τάξης.
- Η αυτόματη γραφή χαρακτήριζε την αρχή του κινήματος. Στα ώριμα έργα υπάρχουν εννοιολογικοί συσχετισμοί μεταξύ των λέξεων.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- Το Δεκέμβριο του 1924 κυκλοφόρησε το περιοδικό *Η σουρρεαλιστική επανάσταση* που υποδήλωνε την πίστη σε μια ριζική αλλαγή. Η αλλαγή αυτή άγγιξε και την πολιτική σφαίρα πέρα από την ψυχολογική και οδήγησε σε ένα καινούργιο περιοδικό, με τον τίτλο *Ο σουρρεαλισμός στην υπηρεσία της επανάστασης*.
- Τον Ιανουάριο του 1927, ο Μπρετόν προσχώρησε στο Κομμουνιστικό Κόμμα της Γαλλίας. Η απόφαση αυτή ταυτιζόταν με τη γενικότερη ανάγκη σύνδεσης του υπερρεαλιστικού κινήματος με την κοινωνική και την πολιτική δράση.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- Το 1929 δημοσιεύτηκε το δεύτερο μανιφέστο. Στο κείμενο αυτό δόθηκε λιγότερη σημασία στις πρακτικές της υπερρεαλιστικής γραφής (αυτοματικά κείμενα, αφηγήσεις ονείρων, αυτοσχέδιοι λόγοι, αυθόρμητα σχέδια ή πράξεις) και τονίστηκε περισσότερο η **πολιτική κατεύθυνση του κινήματος**. Ο πειραματισμός τώρα υπήρχε μέσα σε νέα πλαίσια που δημιούργησε η πολιτική συνειδητοποίηση πολλών σουρρεαλιστών. Την εποχή αυτή ο Breton, στο κείμενό του **«Τι είναι σουρρεαλισμός»**, την ονόμασε **«λογικευόμενη εποχή»**.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

Πηγή: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:La_Revolution_Surrealiste_cover.jpg

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- Η αισθητική δεν κατέχει ιδιαίτερο ρόλο. Μέσω του αυτοματισμού οι υπερρεαλιστές προσπαθούν να επιστρέψουν σε μια αγνή πραγματικότητα και στο **πρωτόγονο στοιχείο**. Οι υπερρεαλιστές δεν έδειξαν κανένα ενδιαφέρον για την εκλέπτυνση των λογοτεχνικών τεχνικών ή για τη δημιουργία νέων μορφών τέχνης, αλλά για την ανάδειξη του υποσυνειδήτου (ή ασύνειδου). Οι υπερρεαλιστές στράφηκαν κυρίως στην **ποίηση** και έδειξαν ότι περιφρονούν το μυθιστόρημα (αντίθετα με τον ρεαλισμό), ακόμη όμως κι αυτό αποδείχτηκε υπερρεαλιστική ειρωνεία, όπως φαίνεται από τη *Nadja* του Μπρετόν και από τον *Χωρικό του Παρισιού* του Aragon.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- Ένα από τα θεματικά στοιχεία που κατέχει εξέχουσα θέση κατά την περίοδο της δράσης των υπερρεαλιστών είναι ο **αρχαίος μύθος**. Μολονότι οι υπερρεαλιστές αντιδρούν στο ακαδημαϊκό στοιχείο που ασχολείται με τον μύθο, τον χρησιμοποιούν, γιατί εμπεριέχει το **άλογο και το πρωτόγονο στοιχείο**.
- Ο υπερρεαλισμός με τον αυτοματισμό προσπαθεί να πλήξει τις αριστοτελικές και καρτεσιανές πεποιθήσεις σχετικά με τη φύση της τέχνης και της πραγματικότητας. Ο πραγματικός σκοπός της τέχνης και της ίδιας της ζωής είναι να ευρύνει τον ορισμό μας για την πραγματικότητα μέχρις ότου αυτή συμπεριλάβει το **μαγικό**.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

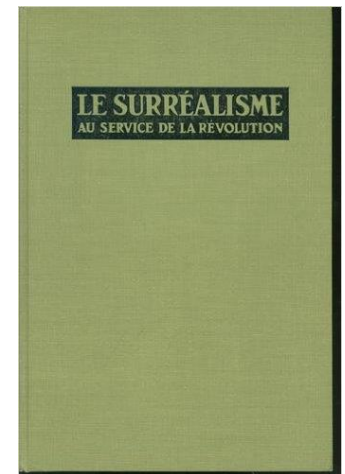
- Το 1926 το υπερρεαλιστικό κίνημα συνδέθηκε με τον **κομμουνισμό**, ακολουθώντας τον Τρότσκι. Μετά τον θάνατο του τελευταίου διαλύθηκε η σχέση του κινήματος με το κόμμα.
- Τον Φεβρουάριο του 1934, πολλές προσωπικότητες υπέγραψαν τη διακήρυξη, με τίτλο *Κάλεσμα σε Αγώνα*, μέσα από την οποία καλούνταν όλοι οι διανοούμενοι σε ένα κοινό σχέδιο δράσης ενάντια στον ανερχόμενο φασισμό στην Ευρώπη.

Γαλλικός Υπερρεαλισμός

- Τον επόμενο χρόνο, οργανώθηκε Διεθνής Υπερρεαλιστική Έκθεση, στις Καναρίους Νήσους, ενώ επισημοποιήθηκε και η ρήξη του κινήματος με το Κομμουνιστικό Κόμμα της Γαλλίας, μέσα από τη διακήρυξη *Για τον καιρό που οι υπερρεαλιστές είχαν δίκιο*, στην οποία ο Μπρετόν κατήγγειλε μεταξύ άλλων τον κομπορμισμό που επέβαλε το κόμμα στα μέλη του, καθώς και τις βιαιοπραγίες του σταλινικού καθεστώτος. Οι συνθήκες που οδήγησαν στη ρήξη του με το Κομμουνιστικό Κόμμα περιγράφονται και στο βιβλίο *Πολιτική θέση του Υπερρεαλισμού*, που εκδόθηκε το Νοέμβριο του 1935.

Ορισμός του κινήματος από τον André Breton

- Ο υπερρεαλισμός χαρακτηρίζεται από επαναστατικό χαρακτήρα και διαμορφώνεται στο πλαίσιο της νεωτερικότητας έχοντας ως αντικείμενο τον επαναπροσδιορισμό της λογοτεχνικής και καλλιτεχνικής παραγωγής.

- Τα κύρια όργανά του είναι τα υπερρεαλιστικά περιοδικά:
- *La Révolution Surréaliste*,
 - *Le Surréalisme au service de la Révolution*.

Πηγές:

<http://www.amazon.com/La-Revolution-Surrealiste-Jean-Michel-Place/dp/B004FBDUWA>

<http://www.amazon.com/Le-Surrealisme-Service-Revolution-Contemporary/dp/B004CM3QRG>

Ορισμός του κινήματος από τον André Breton

- Το 1924, στο πρώτο μανιφέστο του υπερρεαλισμού, ο André Breton ορίζει το κίνημα ως εξής:

«Υπερρεαλισμός, όνομ. Αρσ. Ψυχικός αυτοματισμός σε καθαρή μορφή, με τον οποίο προτίθεται κανείς να εκφράσει είτε προφορικά, είτε γραπτά, είτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, την πραγματική λειτουργία της σκέψης. Υπαγορεύεται από τη σκέψη, με την απουσία κάθε ελέγχου από τη λογική, χωρίς καμία αισθητική ή ηθική προκατάληψη.»

Η αποτίμηση του υπερρεαλισμού από τον Walter Benjamin

- Ο Walter Benjamin, στο δοκίμιό του «Der Surrealismus: Die letzte Momentaufnahme der europäischen Intelligenz» («Υπερρεαλισμός: το Τελευταίο ενσταντανέ της ευρωπαϊκής διάνοησης», 1929), αντιμετωπίζει τον υπερρεαλισμό ως προσπάθεια απάντησης στην ιδεολογική κρίση που επικρατούσε στην Ευρώπη του μεσοπολέμου.

Και εντοπίζει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

1. Η ζωή για τους υπερρεαλιστές ήταν άρρηκτα συνυφασμένη με τη λογοτεχνία, διατηρούσε μάλιστα το προβάδισμα έναντι αυτής (ποιητικώς ζήν).
2. Οι υπερρεαλιστές είναι επαναστάτες και δομικά στοιχεία της επανάστασης είναι: α) η μέθη, που προέρχεται είτε από τον έρωτα (π.χ. *Nadja* του Μπρετόν), είτε από την αντίδραση στο παρωχημένο και β) το γέλιο, το οποίο ερμηνεύεται ως εκδήλωση ριζοσπαστικής πνευματικής ελευθερίας.

Η αποτίμηση του υπερρεαλισμού από τον Walter Benjamin

3. Η εμπειρία αποτελεί την κύρια πηγή έμπνευσής τους, χωρίς να ταυτίζεται όμως ούτε με τη ρομαντική «θεία» έμπνευση, ούτε με αυτή που προέρχεται από τους τεχνητούς παραδείσους, όπως συνέβαινε στην περίπτωση των καταραμένων ποιητών του 19^{ου} αι. (Baudelaire, Rimbaud, Lautréamont). Είναι η έμπνευση η προερχόμενη από το υποσυνείδητο του ανθρώπου.
4. Ο Benjamin διατυπώνει την απαισιοδοξία και τη δυσπιστία του απέναντι στην υπερρεαλιστική γραφή ως προς τη συνεννόηση. Ανάγει δε τη διατύπωση αυτή σε φιλοσοφική πολιτική θέση.

Walter Benjamin

Πηγή: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Walter_Benjamin_vers_1928.jpg

Οι θεωρητικές θέσεις και οι πρακτικές του υπερρεαλισμού

- Αυτοματισμός – αυτόματη γραφή.
- Το όνειρο και η λειτουργία του στη λογοτεχνία.
- Η διχοτόμηση του συνειδητού μέρους από το ασύνειδο.

Οι θεωρητικές θέσεις και οι πρακτικές του υπερρεαλισμού

- **Αυτόματη γραφή** (λόγος κατά την εγρήγορση, λόγος ονείρου, άσκηση λογοτεχνικής ή καλλιτεχνικής δημιουργίας, καθημερινή εμπειρία).

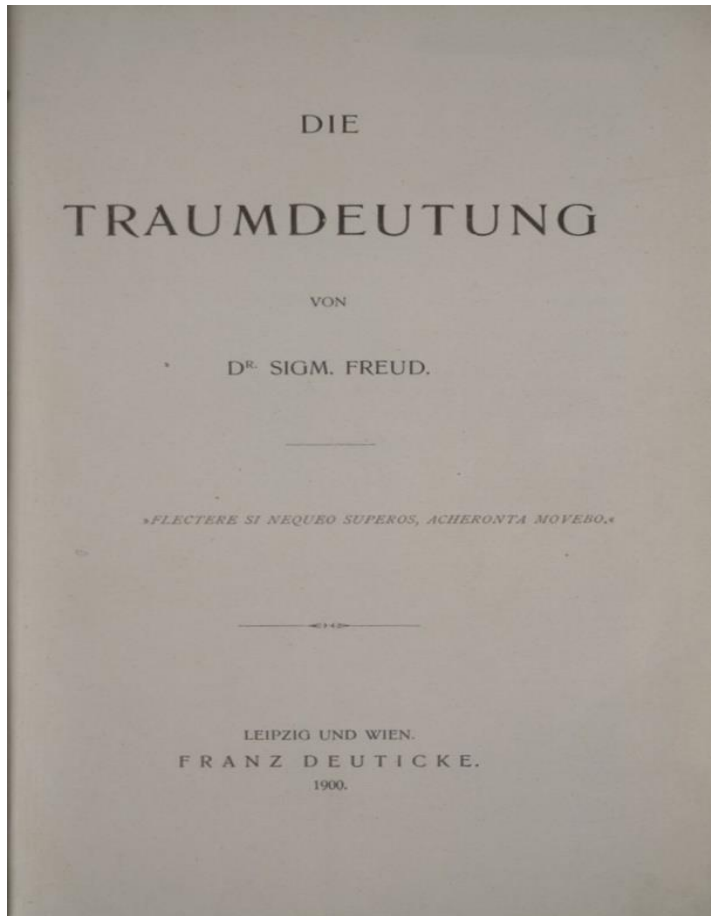
Στόχος:

1. Σύζευξη εγρήγορσης και ονείρου.
 2. Κατάργηση της διάκρισης ανάμεσα στη ζωή και τη λογοτεχνία.
 3. Σύνδεση – επικοινωνία συνειδητού και ασύνειδου (φροϋδική θεωρία, γαλλική ψυχιατρική, μελέτη παραψυχολογικών φαινομένων).
- Η αυτόματη γραφή και το όνειρο συνδέονται με τις έννοιες του *θαυμαστού* (le merveilleux) και του *αντικειμενικά τυχαίου* (le hasard objectif), οι οποίες εντάσσονται σε μια υλιστική επαναστατική παράδοση και όχι στο μυστικισμό.

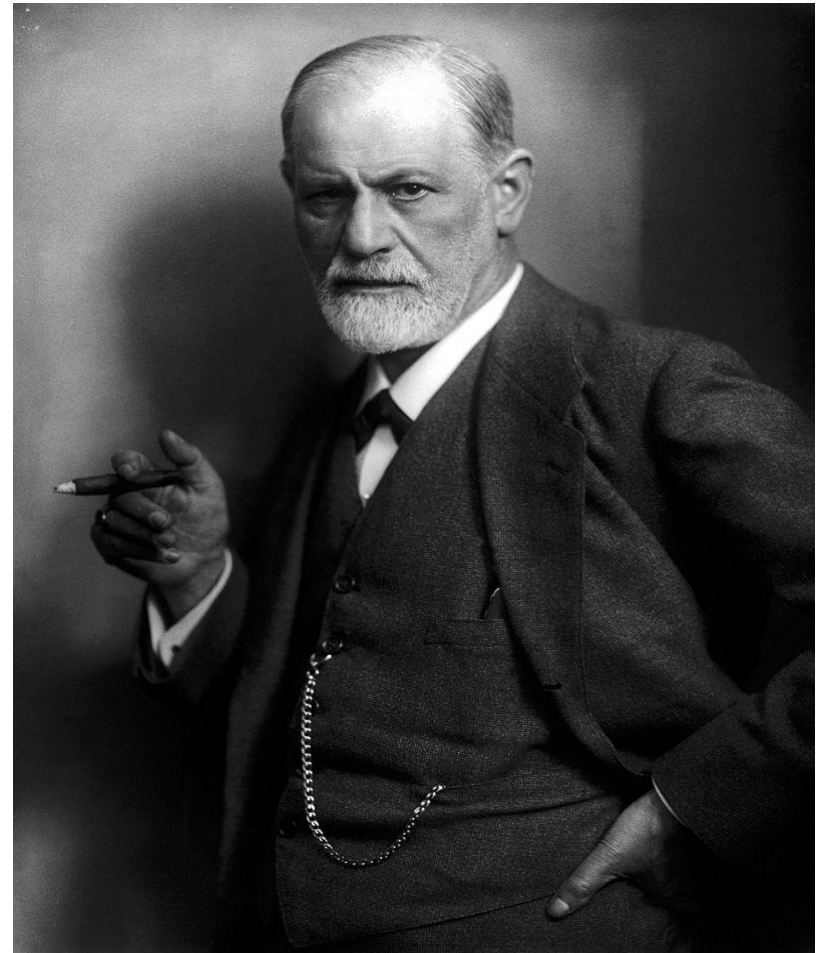
Οι θεωρητικές θέσεις και οι πρακτικές του υπερρεαλισμού

- Η έννοια του **αυτοματισμού** βρίσκει τις απαρχές της :
 - Στην **ψυχαναλυτική θεωρία του Φρόυντ** για τις διεργασίες τόσο του συνειδητού, όσο και του ασύνειδου και, ειδικότερα, για τον ελεύθερο συνειρμό και τον τρόπο με τον οποίο αυτός επιτρέπει τη μετάβαση από το φανερό στο λανθάνον όνειρο. Ο Φρόυντ, στο έργο του *Η ερμηνεία των ονείρων* (1900) παρατηρεί:
 - α) ότι το όνειρο είναι ένα ψυχικό φαινόμενο, που εκκινεί από την επιθυμία στην εκπλήρωσή της και
 - β) διατυπώνει την πρώτη ολοκληρωμένη άποψη για τη δομή του ψυχικού οργάνου προβαίνοντας στον διαχωρισμό μεταξύ της συνείδησης ή του ασύνειδου καθώς και στην ανάλυση του τρόπου της μεταξύ τους επικοινωνίας.

Sigmund Freud

Πηγή: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Die_Traumdeutung_\(Congress_scan\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Die_Traumdeutung_(Congress_scan).jpg)

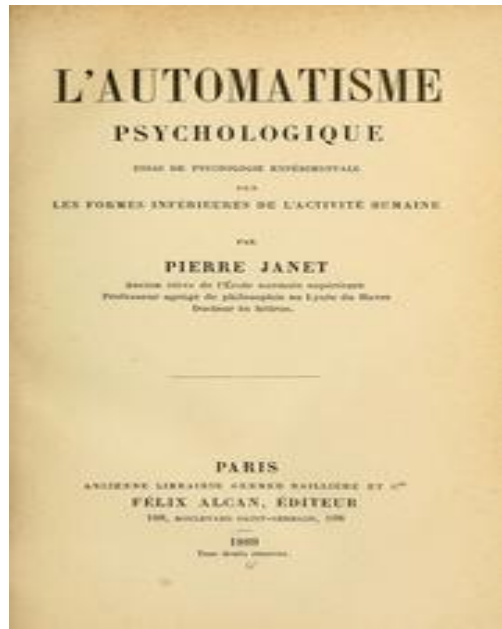

Πηγή: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sigmund_Freud_LIFE.jpg

Οι θεωρητικές θέσεις και οι πρακτικές του υπερρεαλισμού

- Η έννοια του **αυτοματισμού** βρίσκει τις απαρχές της :
- Στη μελέτη του φαινομένου των **αυτοματικών δραστηριοτήτων** του ανθρώπου, όπως διερευνήθηκε από τον Jean-Martin Charcot και κυρίως από τον Pierre Janet, στο βιβλίο του *L'Automatisme psychologique: Essai de psychologie expérimentale sur les formes inférieures de la activité humaine* (1889). ο συγγραφέας επικεντρώνεται στις αυτοματικές δραστηριότητες του ανθρώπου και διαχωρίζει τα φαινόμενα του ψυχολογικού αυτοματισμού σε αυτά που αφορούν το σύνολο του υποκειμένου και σ' αυτά που αφορούν τμήμα μόνο της συνείδησης και ακολουθούν μια αυτόνομη πορεία εξέλιξης.
- Από τον Janet ο Μπρετόν δανείστηκε τις έννοιες «amour foux», «merveilleux», «automatisme».

Οι θεωρητικές θέσεις και οι πρακτικές του υπερρεαλισμού

Πηγές:

- https://openlibrary.org/books/OL24403070M/L'automatisme_psychologique
- <http://www.amazon.com/L'automatisme-psychologique-psychologie-exp%C3%A9rimentale-inf%C3%A9rieures/dp/2225818258>

Οι θεωρητικές θέσεις και οι πρακτικές του υπερρεαλισμού

- Στην αγγλική παραψυχολογία, όπως ξεκίνησε από το Κέμπριτζ και οδήγησε στην ίδρυση της Society for Psychical Research (1882). Είχε καθοριστική επίδραση στο έργο του Μπρετόν. Ιδρυτικό μέλος της εταιρίας ήταν ο Frederick W. H. Myers. Στο έργο του *Human Personality and Its Survival of Bodily Death* (1903) μελετά ζητήματα της μετά θάνατον επιβίωσης, όπως τα προσεγγίζει μέσω της ύπνωσης, σε περιπτώσεις ανθρώπων με διπλή προσωπικότητα, και μέσω καθημερινών παραψυχολογικών φαινομένων.
- Το **όνειρο** για τον Μπρετόν, όπως και η **αυτόματη γραφή**, αποτελούν υπερρεαλιστικές πρακτικές που θέλουν να καταργήσουν τα αυτονόητα ιεραρχικά δομημένα συστήματα, στα οποία κυριαρχούσε ο θετικισμός, και αντιπροτείνουν το συνδυασμό της *υπερ - πραγματικότητας* (surréalité) και της *παντοδυναμίας του ονείρου* (toute - puissance du rêve).

Υπερρεαλισμός

Βιβλιογραφία (επιλογή)

- Αντρέ Μπρετόν, *Τα μανιφέστα του σουρρεαλισμού*, Αθήνα, Δωδώνη, 1972.
- Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου, *...δεν άνθησαν ματαίως. Ανθολογία υπερρεαλισμού*, Αθήνα, Νεφέλη, 2^η 1980.
- Αντρέ Μπρετόν, *Η πολιτική θέση του σουρρεαλισμού*, Αθήνα, Ουτοπία, 1980.
- Τριστάν Τζαρά, *Ο υπερρεαλισμός και ο μεταπόλεμος*, μετάφρ. Στ. Ν. Κουμανούδη, Αθήνα, Ύψιλον, 1981.
- Ανδρέας Μπρετόν, *Υπερρεαλισμός και ζωγραφική*, μετάφρ. Στ. Ν. Κουμανούδης, Αθήνα, Ύψιλον, 1981.
- Μιχάλης Χρυσανθόπουλος, «*Εκατό χρόνια πέρασαν και ένα καράβι*»· ο ελληνικός υπερρεαλισμός και η κατασκευή της παράδοσης, Αθήνα, Άγρα, 2012.
- Νίκη Λοϊζίδη, «Σουρρεαλισμός: η τελευταία αναλαμπή της ευρωπαϊκής διανόησης», *Σύγχρονα θέματα*, τχ. 118-119 (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2012) 13-18.
- Τ. Δ., «Άλλο ένα υπερρεαλιστικό μανιφέστο: Διακαλλιτεχνικότητα και πρωτοπορίες· μανιφέστο των υπερρεαλιστών με αφορμή την ταινία του Λουίς Μπουνιουέλ *Χρυσή Εποχή*, 1930»· «Μανιφέστο των σουρεαλιστών σχετικά με τη *Χρυσή εποχή*», μετάφρ. Τιτίκα Δημητρούλια, *Τα Ποιητικά*, τχ. 18 (Ιούνιος 2015).

Σημείωση

Η βασική αποδελτίωση του περιεχομένου της ενότητας βασίζεται στο βιβλίο: Μιχάλης Χρυσανθόπουλος, *«Έκατό χρόνια πέρασαν και ένα καράβι»*. Ο ελληνικός υπερρεαλισμός και η κατασκευή της παράδοσης, Αθήνα, Άγρα, 2012, που θα διανεμηθεί στους φοιτητές ως βασικό εγχειρίδιο του μαθήματος.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Άννα-Μαρίνα Κατσιγιάννη, Τίτλος μαθήματος: «Πρωτοπορίες στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία και στην τέχνη του 20^{ού} αιώνα. Ενότητα 4: Υπερρεαλισμός».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1853/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει) μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

